

Jegyzet

- (1) SZITAR, SZERGEJ: *Řdň-Áě: Ářďōñěi ě Ďřáěi / Art-Blja, Bakhtin and Rabelais*. = Project Russia, 1. sz. 37. old.
- (2) Uo., 37–41. old.
- (3) BAHTYIN, MIHAIL: *François Rabelais művészte, a középkor és a reneszánsz népi kultúrája*. Bp. 1982.
- (4) Az „épít” szót Eco után szélesebb körben használom, a különböző háromdimenziós alkotások létrehozására etc. Vö: „It should be noted that the term *architecture* will be used in a broad sense here, indicating phenomena of industrial design and urban design as well as phenomena of architecture proper.” = ECO, UMBERTO: *Function and Signs: Semiotics of Architecture*. = *The City and the Sign. An introduction to Urban Semiotics*. New York 1986, 57. old.
- (5) KUNSZT GYÖRGY: *A dekonstruktivista építésszet új világa és a háttérben lévő régiek*. Nappali Ház, 1991. 1–2., 22–29. old.
- (6) ECO, UMBERTO: *Az új középkor*. = Uő.: *Az új középkor*. Bp. 1992, 20–58. old.
- (7) BAHTYIN, MIHAIL: *François Rabelais...*, i. m.
- (8) ECO, UMBERTO: *A rózsza neve*. Bp. 1988. Bahytin erről így ír: „A középkor az élet és az ideológia minden hivatalos területéről kitiltotta a nevetést, de e területek határain túl a szabadság és a büntelenség legnagyobb kiváltságaival ruházta föl...” – BAHTYIN, MIHAIL: *François Rabelais...*, 92. old.

- (9) A kérdést briliáns módon illusztrálja *Bulgakov a Mester és Margaritában*. Vö. még SZILÁGYI ÁKOS: *Tetem és tabu. Egy viccbalzsamozó feljegyzései*. Bp. 1996.
- (10) WEST ERNŐ: *Leningrádi Rocksínház*. = VOLT, 1996. 15. sz., 88. old.
- (11) BAHTYIN, MIHAIL: *François Rabelais...*, i. m., 392. old.
- (12) *Disposable architecture* címmel rendeztek Kielben szemináriumot 1991-ben, melyen az RÁ is részt vett.
- (13) BAHTYIN, MIHAIL: *François Rabelais...*, i. m., 392. old.
- (14) LABAZOV, MIHAIL–SZAVIN, ANDREJ: *Ářďíĉōř ě ěđíňňříňňái*. = *Řďōñěňōđř ě Ěőēňōđř: Č6. ířő-ě. ňďōāā (ÁĪČČŇŘĀ)*. Moszkva. 1991.
- (15) SZITAR, SZERGEJ: *Řďň-Áě...*, i. m., 17. old.
- (16) BAHTYIN, MIHAIL: *François Rabelais...*, i. m., 392. old.
- (17) Uo., 36. old., kiemelés tőlem
- (18) Uo., 17. old.
- (19) Uo.
- (20) „The photographs were used as exhibition advertisements, thus allowing the artist’s ass to assume the role traditionally occupied by the face.” – SZITAR, SZERGEJ: *Řďň-Áě...*, i. m., 41. old.
- (21) SZITAR, SZERGEJ: uo., 37. old. és BAHTYIN, MIHAIL: *François Rabelais...*, 460-473. old.
- (22) Uo., 92. old.

Áttérés 220 V-ról 230 V-ra

A magyar villamosenergia-rendszer három éve megkezdte annak a 2008-ban befejeződő programnak a megvalósítását, melynek révén az eddig megszokott 220 V névleges feszültség helyett áttérünk (áttértünk) a 230 V-ra. Az alábbi cikk arra keres választ, hogy miért szükséges a névleges feszültség kismértékű növelése és milyen következményekkel jár, esetleg jelent-e valamilyen veszélyt ez a változás.

Egy folyamat kezdetén

Néhány hónapja több médium is foglalkozott ezzel a kérdéssel. Akkor nyilvánosságot kapott egy önjelölt szakértő véleménye is. Ennek a nem műszaki végzettségük számára félreérthető (a hozzáértők számára pedig vitatható) nyilatkozatnak a nyomán a közvélemény figyelme erre a témára irányult. Azóta nincs „szenzáció”, a munka a terveknek megfelelően folytatódik.

Voltak olyan megnyilatkozások, melyek azzal vádolták meg a villamosenergia-ipar

cégeit, hogy az egész csak azért történt, mert nagyobb bevételhez akarnak jutni, újabb terheket rakva ezzel a fogyasztók vállára. Ennél is súlyosabb félelmeket gerjesztett a lakosságban, hogy a névleges feszültség szint 10 V-os emelése háztartási eszközöket tesz tönkre, közvetve lakástüzeket okozhat stb.

Ilyen „hírek” után érthető, hogy a villamos energiát használók közül igen sokan fordultak kérdéseikkel az illetékes áramszolgáltatókhoz és a Magyar Villamos Művek Rt-hez. Továbbra is fontos tehát a folyamatos és szakszerű tájékoztatás.

Mi hát az igazság? Miért szükséges a feszültségnövelés és milyen következményekkel jár ez a változás?

Az integráció egyik feltétele

Mára Európa politikailag és gazdaságilag egyaránt rengeteg szálon, s igen sokszintűen egymáshoz kapcsolódó egységgé vált. Ebben a bonyolult kapcsolatrendszerben viszont az egyes elemek fejlettsége alapján, hatalmas különbségek mutatkoznak a kontinens különböző államai közt. Nem kivétel mindez alól Magyarország sem, hiszen – bár még nem tagja az Uniónak, mégis – számos területen teljesíti a tagság feltételeit: ilyen például a hazai villamosenergia-rendszer névleges feszültségének folyamatban lévő áttérése 230 V-ra.

Kétféle hálózat

Magyarországon először Budapesten, 1893-ban kezdődött meg az áramszolgáltatás. Akkoriban a fogyasztóknál vegyesen 100 V egyenáram és 100 V egyfázisú váltakozó áram volt. A villamos energiát két különböző vállalat erőműve állította elő, illetve alakította át a fogyasztók részére szállított feszültségszintre. A várható feszültségesés miatt az egyenáramú táppontban 110 V, az egyfázisú transzformátoroknál 105 V volt a tápfeszültség. A feszültségesések akkori csökkenésével azután ezek váltak fogyasztói névleges feszültséggé is.

Az egyfázisú váltakozó áramú hálózatot később 190/110 V-os háromfázisúvá alakították át. A harmincas évek elején – részben a nagyobb terhelések, részben az akkor létesülő kisfeszültségű szabadvezetékek nagyobb feszültségesése miatt – jelent meg a 380/220 V feszültségű hálózat, amely fokozatosan elterjedt, és a hatvanas évek közepére teljesen kiszorította a 190/110 V-os váltakozó áramot és a 110 V-os egyenáramot. Az idősebb korosztály talán még emlékszik arra, mennyi problémát, nehézséget okozott ez az áttérés! (A váltakozó feszültségre való áttérés 110/220 V-os transzformátorokkal át-

hidálható volt, de például az akkori egyenfeszültséggel működő rádiókat ki kellett dobni!)

Európai kompromisszum

Napjainkban újra feszültségáttérésre kerül(t) sor: 380/220 V helyett áttér(t)ünk a 400/230 V-os feszültségre. Miért van erre szükség?

Az európai kontinens országaiban a villamosenergia-felhasználás elterjedése során 220 V – az angol–ír szigeteken 240 V – névleges kisfeszültségű hálózatok alakultak ki. E különféle feszültségértékek a fokozódó kereskedelmi kapcsolatok és utazások miatt egyre több nehézséget és problémát okoztak. Az IEC (Nemzetközi Elektrotechnikai Bizottság) tagállamai már a hetvenes évek végén felvetették az egységesítés gondolatát, aminek eredményeként az IEC – a különböző szempontok gondos mérlegelése alapján – a nyolcvanas évek közepére ajánlást dolgozott ki a 400/230 V-os névleges feszültség egységes használatára, aminek fő célja az egyes országok közötti kereskedelem bővítésének elősegítése és megkönnyítése, illetve a gyártmányok nagyobb sorozatú előállítási lehetőségének.

Az európai Közös Piacban az áruk szabad áramlása fokozta az egységesítés jelentőségét, ezért az Elektrotechnikai Szabványosítás Európai Bizottsága (CENELEC) elhatározta, hogy az 50 Hz-es kisfeszültségű elosztóhálózatok eddig fennálló, országoként különböző névleges feszültségeit – átmeneti szabályozások alkalmazásával – 400/230 V-os értéken harmonizálja. Ezzel – az időközben unióvá alakult – Európai Unióban az áttérés kötelező lett. A 60 Hz-es hálózatok (főként Amerika és Japán) megmaradtak 120 V-osnak!

Ez tehát végeredményben kompromisszumos megállapodás volt, amennyiben középértékben állapította meg a különböző európai országok névleges feszültségeit.

Az európai országok legnagyobb része már átvette, illetve folyamatosan veszi át a szabványos értékeket.

Magyar csatlakozás

Hazánk ugyan csaknem évtizedes késséssel csatlakozott e nemzetközi irányzathoz, de az Európai Unióhoz való tartozás igénye, valamint a kereskedelmi szempontok miatt az áttérést Magyarországon is feltétlenül végre kell hajtani.

Az 1994. január 1-jén hatályba lépett szabvány az áttérést négy időszakra bontva kívánja megvalósítani.

Az eddigi 380/220 V-os hálózatok már az áttérés időpontjában, tehát 1994. január 1-jén 400/230 V-os rendszerként voltak üzemeltethetők, de 1996. január 1-jéig ez a hálózaton kizárólag a feszültség „átkeresztelését” jelentette. Így a megengedett eltérések a feszültségtől igen aszimmetrikusak: -11,5% és +2,8%. Ezt az aszimmetriát kell majd fokozatosan megszüntetni. Ez a feszültség azonban az áramszolgáltatói csatlakozásnál érvényes, a készülékeknél – a fogyasztói vezetékek feszültségesése miatt – ennél néhány százalékkal kisebb.

A szabvány rendelkezik a villamos szerkezetek (készülékek, berendezések stb.) névleges feszültségeinek bevezetési határ-idejéről is. Itt gyorsabb volt az áttérés, mint a hálózatoknál. 380/220 V-os névleges feszültségű szerkezeteket csak 1995. január 1-jéig volt szabad gyártani és 1996. január 1-jéig forgalomba hozni!

Ez igen fontos rendelkezik, ezért ajánlható tehát mindenkinek, hogy ha tartós villamos fogyasztókészüléket vásárol – amit valószínűleg 2008 után is használni akar –, ne fogadjon el olyat, amelyen csak a 220 V vagy a 380/220 V felirat szerepel, hanem kizárólag olyat, amelyen vagy mindkét feszültségérték, vagy csak az új feszültségérték (230 V vagy 400/230 V) van feltüntetve. Ez utóbbiak az átmeneti időszakban is működőképeseek. Hivatalos kereskedelmi forgalomban tehát a régi névleges feszültségű készülékek már nem kaphatók, a „feketekereskedelemben” azonban még előfordulhatnak.

Gond nélküli változás

Kérdés ezek után, hogy a fogyasztóknak előny vagy hátrány-e az említett áttérés?

Korábban különféle villamos készülékeket, berendezéseket 220 V névleges feszültségre méretezték. Mi történik, ha a jövőben kb. 4,5%-kal nagyobb feszültséggel, azaz 230 V-tal lesznek igénybe véve?

Ez a feszültségnövekedés egyetlen fogyasztói készülékre, berendezésre sem jelent közvetlen veszélyt, nem okoz meghibásodást, tehát önmagában a feszültségátérés miatt semmilyen készüléket nem kell kicserélni. (A minősítő vizsgálatokat mindig 10 százalékos feszültséggel is elvégezték, tehát a 220 V-os készülék 198 és 242, a 230 V-os készülék 207 és 253 V között kifogástalanul működik.)

Más kérdés, hogy a növelt feszültség egyes termékek – elsősorban az izzólámpák – élettartamát csökkenti. Az izzólámpa élettartama ugyanis névleges feszültségen való üzemeltetése esetén kb. 1000 óra, viszont kb. 5%-kal nagyobb feszültségen ennek csak mintegy 70–75%-a. Fontos tudni viszont, hogy az izzólámpákat már évek óta 230 V névleges feszültségre gyártják! Ha ez utóbbi lámpákat 220 V-on üzemeltetik, élettartamuk ugyan nagyobb lesz 1000 óránál, azonban fényáramuk csökken. Az 1995 előtt vásárolt 220 V-os izzólámpákat tehát gyakrabban kell majd kicserélni, viszont nagyobb fényerővel világítanak.

A többi fogyasztói berendezés (motoros és hőfejlesztő készülékek, elektronikus berendezések stb.) az áttérés után is kielégítően fognak működni. Gondoljunk azonban meg, hogy az áttérés teljes befejezéséig még kb. 10 év telik el, addig viszont a legtöbb ilyen fogyasztói berendezést természetes elhasználódás miatt is kicserélik.

Nem kerül többre

További kérdés, vajon a feszültség növelésével nem növekszik-e a fogyasztás, nem kell-e többet fizetni a villamos energiáért?

Az elektronikus feszültségszabályozóval ellátott készülékek (tv, video, számító-

gép stb.) teljesítményfelvétele nem változik. A motoros készülékek teljesítményfelvétele nem változik.

A villamosenergia-felhasználás különféle területeit végig vizsgálva látható tehát, hogy (ellentétben a már korábban említett 110 V-ról 220 V-ra való áttéréssel), a lakossági fogyasztóknak a mostani áttéréstől semmiféle hátrányuk nem származik.

Előnyök

Műszaki előnyként könyvelhető el, hogy a különféle készülékek, berendezések Európa-szerte bárhol, minden további nélkül használhatóak. A legfontosabb előny azonban politikai jellegű: ismét egy jelentős lépéssel közelebb kerülünk az európai országokhoz, az Európai Unióhoz.

Móró István

Tiltás – Tudás – Hatalom

Michel Foucault A szexualitás történetének első kötetében (A tudás akarása) a már korábban (a Felügyelet és büntetésben) kidolgozott hatalom fogalmának egy újbóli megközelítését és egyben folytatását rögzíti. Feltárja a „tudás akarását”, „amely egyszerre tartópillére és eszköze” (1) a hatalmi technikáknak: tudás és hatalom bonyolult kapcsolatai jelennek itt meg, és az a kötelesség, hogy tudatosítsuk magunkban, milyen politikai hatásokkal járt egy-egy történelmi pillanatra nézve az a vágy, hogy megkülönböztessük az igazat a hamistól.

A Nietzsche reflektáló cím (*A hatalom akarása*) kulcs lehet a könyv koncepciójának megértéséhez, hiszen egy magát értelmező és akaratan megnyilvánuló (ellen)tudásra utal, amely hatalmat akar szerezni. A tudni-akarásunk, illetve az igazság-akarásunk, Foucault szerint intézményes alapokon nyugszik, egy egész sor különféle gyakorlat mozdítja elő és újítja meg: a pedagógia, a könyvek, a kiadók, a könyvtárak, a tudós társaságok és a laboratóriumok. Ez az intézményes alapú igazságvágy a többi diskurzuson már-már kényszerítő erejű hatalmat gyakorol. (2)

Foucault a hatalom–tudás–élvezet hármas rendszerét kutatja, illetve e rendszer működésének és létrejöttének okait, mivel az európai társadalmakban ez az alapja az emberi szexualitásról való beszédnek. E rendszer körülményeinek vizsgálata egy olyan stratégiai tudáshoz vezethet, amelyben a diskurzus eseményjellegének visszaállítása, a jelölő egyeduralmának megszüntetése és egyáltalán igazságvágyunk megkérdőjelezése a feltétel. E tudás – hogy alááshassa a szexualitás diskurzusá-

nak hatalmát – éppen a szexualitás diskurzusának genezisééről szólhat.

A kötet elsőként arra hívja fel figyelmünket, hogy a 16. század végétől kezdve valóságos ösztönző mechanizmus serkentette a szexualitás „diskurzussá formálását” (3) – de lényegében egy „polimorf beszédkényszer” (4) érvényesült. A szexualitás diskurzussá történő átalakítása igen régi terv, mégpedig az aszketikus- szerzetesi hagyományban gyökerezik. Nem csupán a töredelmes gyónás parancsa születik meg, hanem a vágynak teljes egészében diskurzussá való átalakítása is: „mindent be kell vallani (...) az álombeli árnyalokat éppen úgy, mint a nem elég gyorsan elfojtott fantáziaképet, a test mechanikus működése és a szellem gyöngesége közti nem kívánatos cinkosságként (...) a testiség lesz minden bűn forrása, és a testiség legjelentősebb mozzanata az aktusról fokozatosan áthelyeződik arra a vágy által előidézett zavarodottságra, amelyet bizony nem könnyű észlelni és szavakba foglalni, mert a baj az egész embert sújtja, mégpedig a legrejtettebb módokon”. (5) Egy olyan diskurzus részeként beszélhetnek a hívek, amely ál-